

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

doc. PaedDr. Jana Raclavská, Ph.D.
Katedra Slawistyki, Zakład Polonistyki
Uniwersytet Ostrawski
ul. Reální 5
Ostrava (Rep. Czeska)

W Ostrawie, dnia 25 maja 2023 r.

Ocena pracy doktorskiej

Mgr Alisa Borkowska

KONCEPTUALIZACJA WARTOŚCI W JĘZYKACH POLSKIM I UKRAIŃSKIM W UJĘCIU KONTRASTYWNYM

Praca doktorska napisana pod kierunkiem

dr hab. Joanny Kuć, prof. UwB

1. Ogólna charakterystyka pracy, założenia

Problematyka wartości, ich rozumienia, definiowania i kierowania się nimi w życiu jest częstym tematem wielu dziedzin naukowych. Nic więc dziwnego, że stała się wiodącym tematem również niniejszej pracy doktorskiej. Autorka była świadoma konieczności wglębnienia się w cały szereg zagadnień naukowych, których dane będą niezbędne do opracowania tak ambitnego zadania, jakim są wartości

w dwu słowiańskich językach. Doktorantka przeprowadziła analizę porównawczą polsko–ukraińską wybranych wartości, czyli objęła swoim zasięgiem językoznawstwo kontrastywne, zagadnienia aksjologiczne, etnolingwistyczne (językowy obraz świata) i semantykę kognitywną. Celem pracy, jak określiła go Autorka: „jest konceptualizacja wartości w językach polskim i ukraińskim oraz ich analiza kontrastywna dokonana na podstawie zebranego materiału”. Założeniem Doktorantki było udokumentowanie faktu, że badania te wskażą podobieństwa i różnice w konceptualizacji wybranych wartości, ich definiowaniu oraz wpływu eksplikacji i eksponentów językowych na postrzeganie wartości we wskazanych językach. Przedmiot analiz stanowiło osiem nazw wartości uzyskanych w badaniu pilotażowym, którymi były: Rodzina, Zdrowie, Miłość, Przyjaźń, Uczciwość, Szczerłość, Rozwój oraz Wolność. Żeby sprostać takiemu wyzwaniu, Doktorantka podjęła się studium polskiej i zagranicznej literatury fachowej dotyczącej interesującego ją tematu, obejmującą szeroki zakres problemów, poszerzając w ten sposób swój horyzont naukowy.

2. Struktura i koncepcja pracy

Praca mgr Alisy Borkowskiej jest niezwykle obszerna, ogółem liczy 288 stron tekstu. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz pozostałych tekstów uzupełniających. We wstępie Autorka przedstawia cel swych badań, referuje stan dotychczasowej wiedzy na interesujące ją tematy, prezentuje główne wątki literatury przedmiotu, z której korzystała podczas pisania pracy. Informuje również o konieczności przeprowadzenia badań pilotażowych w celu ustalenia ostatecznej listy wartości, które będą przedmiotem badań. Słusznie, moim zdaniem, posłużyła się typologią wartości opracowaną na podstawie prac Romana Ingardena.

Pierwsze trzy rozdziały rozprawy mają charakter teoretyczny, obejmują szczegółowo zagadnienia, takie jak związek języka i kultury, definiowanie pojęć

używanych przez lingwistykę kognitywną oraz tematy podejmowane przez aksjologię. Ze względu na ukierunkowanie pracy i badane zagadnienia umieszczenie powyższych rozdziałów ma swoje uzasadnienie. Rozdział czwarty przedstawia zagadnienia metodologiczne, sposoby pracy z materiałem leksykograficznym i danymi uzyskanymi z badań ankietowych w obu grupach językowych. Następną część, rozdział piąty, stanowi trzon całej pracy. Zawiera pieczołowicie opracowane i zanalizowane wyniki eksploracji słowników, jak również odpowiedzi respondentów. Uzyskane dane Doktorantka starała się przedstawić również w formie graficznej. Zakończenie pracy jest modelowym przykładem syntezy wiadomości i informacji uzyskanych w trakcie badań wraz z ich rzetelną, założoną na naukowych podstawach, interpretacją.

3. Ocena merytoryczna pracy

Jako recenzentka przedłożonej pracy chciałabym podkreślić jej wysoki poziom merytoryczny. Stanowi ona ważny i cenny wkład nie tylko do badań językoznawstwa komparatystycznego, lecz również poszerza wiedzę dotyczącą podobieństw i różnic kulturowych między Polakami i Ukraińcami. Uważam też za właściwe powierzenie tego typu badań osobie mającej kompetencje w obu językach i znającej ich realia. Sposób realizacji wytyczonego zadania był właściwy. Badanie pilotażowe, za pomocą którego wyłonione zostały badane wartości, okazało się trafnym pociągnięciem. Tak samo jak i praca z hasłami słownikowymi ujętymi w pozycjach: *Словник української мови: в 11 томах*, *Великий тлумачний словник сучасної української мови*, *Słownik języka polskiego pod redakcją W. Doroszewskiego*, *Słownik języka polskiego PWN* oraz *Wielki słownik języka polskiego* i późniejsze zestawienie konceptualnych cech wartości podanych w wyżej wymienionych słownikach jest właściwe. Moją wątpliwość wzbudza opracowanie danych uzyskanych drogą badań ankietowych w tabelkach i podawanie informacji w postaci rysunków. Przykładowo w Tabelce nr 5 (s. 93-

94) Doktorantka podaje ilość wystąpień w procentach, ale nie podaje, jaką wartość liczbową stanowi 100%. W większości przypadków, gdzie podane są wartości procentowe, nie mamy odniesienia do całości, z której procenty były liczone. W niektórych rysunkach (np. 17, 18) nie mamy opisanej osi pionowej, nawet w przypadku Rysunku 2 (s. 66) jest niewłaściwie podana informacja – wiek. Zdaję sobie sprawę z tego, że włączanie grafów, tabel i rysunków być może dodaje atrakcyjności pracy lingwistyczno-kulturowej, ale nie są one w efekcie końcowym konieczne. Wysoko natomiast oceniam syntezę Autorki przeprowadzone na podstawie danych z ankiet i słowników. Widzę tutaj rękopis pani promotor, co uważam za chwalebne. Doktorantka skorzystała w pełni z doświadczeń swojej promotor i zręcznie je zastosowała w swej pracy. Zakres materiału, z którym Autorka pracowała, jest imponujący. Oceniam umiejętność przeprowadzania analiz, wyciągania wniosków i tworzenia spójnego obrazu językowo-kulturowego dwu nacji z punktu widzenia podstawowych wartości. Jak wspomniałam wcześniej, zakończenie rozprawy jest przemyślaną i rzeczową syntezą. Cel wytyczony w pracy, jak sformułowała go Autorka, czyli konceptualizacja wartości w językach polskim i ukraińskim, ich analiza kontrastywna dokonana na podstawie zebranego materiału oraz ukazanie różnic i podobieństw w definiowaniu pojęć oraz wpływu eksplikacji i eksponentów językowych na postrzeganie wartości w języku polskim i ukraińskim, został osiągnięty.

4. Ocena formalna pracy

Pod względem formalnym rozprawa spełnia wszystkie wymogi. Cytacje i przypisy są podawane zgodnie z normą. Mam jednak uwagi co do ostatecznego opracowania tekstu. Są one następujące:

1. Czy nie zostały zamienione tytuły Tabel 1 i 2 na s. 68, nie powinno być odwrotnie?
2. Na s. 69 jest pomyłka w opisie: „... które polskojęzyczni respondenci sytuują na drugim miejscu, a polskojęzyczni aż na dwunastym.”
3. Na s. 62 jest nazwisko autorki Joanna Konieczna-Salamatin a na s. 60 niepoprawnie - Salamantin.
4. Naukowiec nazywa się Leo Weisgerber, a nie, jak jest na s. 12 - Weisberga.
5. Na s. 89 Doktorantka podaje cyt. „... *aktywność – Komunikować się – występuje również w liczbie 4%.*” W tym wypadku podajemy tylko procent, bez liczby – mamy albo procenty, albo liczbę.
6. W Tab. Nr 11 (s. 133) – czy w dwu ostatnich rzędkach nie jest wartość procentowa?
7. W mojej wersji pracy brakło przykładów na s. 143 w tekście: „Cecha ta została użyta w wypowiedziach 20% Polaków (np. „(...)”, „(...)”, „(...)”)“.
8. Na wielu miejscach pracy pojawiają się literówki, użyte są niewłaściwe końcówki lub brakuje znaku interpunkcyjnego, np. s. 64, 68, 84, 87, 89, 92 itd.).

Powyższe uchybienia nie zaniżają poziomu pracy, nie mają wpływu na jej wartość merytoryczną i ocenę końcową.

5. Pytania, na które chciałabym usłyszeć odpowiedź w trakcie obrony:

1. Dlaczego wartość *Lojalność* jest tłumaczona na język ukraiński jako *Вірність*, pojawiło się to na s. 69.
2. Nie rozumiem następującego stwierdzenia ze s. 141: „Każdy człowiek ma określone potrzeby, a dla niektórych respondentów właśnie Przyjaźń oraz posiadanie (podkr. moje) jest najważniejszą z potrzeb.”
3. Pole semantyczne *Rodziny* wg Pani badań wykazuje mniej cech wspólnych u użytkowników polsko- i ukraińskojęzycznych niż inne pojęcia. Czy dałoby się to jakoś wytłumaczyć?

6. Ocena końcowa

Stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Alisy Borkowskiej pt. *Konceptualizacja wartości w językach polskim i ukraińskim w ujęciu kontrastywnym* spełnia warunki określone w art. 13. 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Oceniana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki. Jest również świadectwem umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę więc o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

doc. PaedDr. Jana Raclavská, Ph.D.
recenzent pracy

W Ostrawie, dnia 25 maja 2023 r.

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Filozofická fakulta Ostravské univerzity / Reální 5 / 701 03 Ostrava / Česká republika

✉ info.ff@osu.cz ☎ +420 553 461 802 🌐 www.ff.osu.cz

